№ 66 Ապրիլի 16 (28) 1881 Ապրիլի 16 (28) № 66

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Թիֆլիսում գրվում են մեր խմբագրատան մէջ.

Առաջարկությունքը պիտի ուղղվի
Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ ազգ օրերից)

Յաւելուածքներն ընդունվում է ամեն յեղուով:

Յաւելուածքների համար վճարվում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ· Հրաւէր նուիրատուութեան· Նոր գրքեր լոյս ընծայեալ։— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ· Գեղանկար։— ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։— ՊԱՆԱՍԻԲԱԿԱՆ· Մատնացոյց։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐ ՊԷՏՔ Է ՀԻՄՆՎԻ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԿԱՌՍՐ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ Բ. ԱՌՆՈՒՆՈՎ

—

Այժմ, երբոր մենք արտասանում ենք թափում մեր վարպետաց թագաւորաշնորհաւորի համար, ժամանակ է մեզ մատնել՝ թէ ինչպէս ամենից լաւագոյն կերպով մենք կարող ենք յարգել և անմոռացնել մեր մէջ արքայական յիշատակը նորա, որը մեզ համար այնքան թանգագին էր կենդանի ժամանակ և որը առաւել ևս թանգագին դառաւ իր նահատակման մահից յետոյ:

Բաւականի երկու մայրաքաղաքները, որպէս ընդհանուր ազգի զգացմունքների արտայայտիչներ, արդէն վճռել են հիմնել յիշատակարաններ կառուցանել մեր անմոռանալի թագաւոր-Ազատիչին՝ Պետերբուրգում—տաճար այնտեղում, որտեղ ընկաւ մեր մեծ թագաւորը, Մոսկվայում—արձան Կրեմլի հրապարակի վրա։ Այս գործի համար լոյնատարած ռուսաստանի ամեն ծայրերից ստացուել են առատ նուիրատուութիւններ։

Մեր փառաւոր կոմիտէն իր բազմաշնորհ ժողովրդով, որ միաձիրդ ջերմ հաւատարիմ է իր թագաւորներին, անշուշտ նոյնպէս յետ չի մնայ այս ազնիւ, փափագելի—անմոռացնելի կոմիտեի մէջ արքայական յիշատակը Նորա։ Որը այնքան սիրում էր գրական հաւատարիմ Թագաւորը, որը միշտ եղել էր Հայոց և Բարերար իր բոլոր հաւատարիմ ազգերի համար։

Ամբողջ կոմիտեի գործունէութիւնը, թիֆլիսը, գեռ շատ ժամանակ չէ, որ բացդ ունէր սեռնել իր պատերի մէջ հանգուցեալ կայսրին և դա արդէն երկար ժամանակ է, որ Նորա օգտաւետ եղբոր բնաւորութեան սեղ է. այդ պատճառով նա ևս յետ չի մնայ մայրաքաղաքներից և կը շտապի ցոյց տալ իրան, որպէս ամբողջ կոմիտեի ազգերի երախտագէտ զգացմունքների ուղիղ արտայայտիչ։ Թիֆլիսում նոյնպէս պէտք է կառուցվի յիշատակարան Մեծ թագաւոր-Ազատիչին ի յիշողութիւն և յաւիտեան ապագայ սերունդներին։

Մեր կոմիտեի յիշատակարանը իր գեղեցիկով և վեհանձութեամբ պէտք է նոյնպէս լինի արժանի անուան Նորա, որին դա նուիրվում է, նա պէտք է լինի յաւիտեան այն խորին և հաւատարիմ հպատակական զգացմունքների, որով ոգեորված են կոմիտեի բոլոր ազգերը, առանց ազգութեան և դաւանի խտրութեան։ Մեր յիշատակարանը, կրելով իր վրա ամենազարմանալի, ամենամարգարէական Միածնի փառաւոր առնանը, պէտք է լինի անապատելի, յաւիտենական ապրիլ բարութեան և ազատութեան, որով միշտ ապրեցրած էր Նորա ջերմ, սիրող սիրտը։

ՈՐԲԱՆՈՑԸ բոլոր երեքս ազգաց որը մասնաւորների համար, առանց նրանց ցեղական ծագումի խտրութեան, կը լինի ամենարժանաւոր յիշատակ Նորա համար, որ իր կեանքում միշտ այդքան սիրում էր և փայփայում էր մասնաւորապէս։ Այդ որբանոցի շրջանը, ուրեմն և նորա օգտակար գործունէութիւնը երիտասարդների համար բոլորովին կախված կը լինեն այն նիւթական միջոցներից, որոնք հիմա կը գտնվեն նորա տիրապետութեան համար։ Բանի որ շատ կը լինեն նուիրատուութիւնները, այնքան ևս առաւել կամենում և բարերար կը լինի այդ կոմիտեական յիշատակարանը։

Ուրեմն ի նկատի ունենալով այդպիսի ազգասիրական, այդպիսի բարեգործական նպատակը, ժողովենք միասին ի յիշատակ մեր ընդհանուր թագաւոր-Հայր, որպէս Նորա սիրած որդիք։ Ընդհանուր կարգութեամբ հիմնենք ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ ԿԱՌՍՐ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ Բ., որը իր վեհանձութեամբ արժանաւոր լինի մեզ Նորա յիշատակին և մեզ, որոնց համար նա զոհեց իր անգնահատելի կեանքը։

Նուիրելով ըստ կարողութեան մեր լուսաւոր թագաւորի և հայրենիքի սիրոյ տաճարին, մենք միայն ունենանք, որ «տվող մեռոր չէ ապառվում»։

Նուիրատուութիւնները ընդունվում են առանձին մասնաժողովում, որը նշանակված է թիֆլիսի Բարեգործական Ընկերութեան կողմից նախագահութեամբ իշխանաց հի Ալէքսանդրա Մախարաձէ Մելիքովի, կոմիտեական զորքերի Դրչաւոր Հրամանատարի Օգնականի տանը։ Բոլոր անձանց և հասարակութիւնների նուիրատուութիւնները կը հրատարակվեն ամեն շաբաթ անցնելու լրագիրների մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թիֆլիսի Բարեգործական Ընկերութիւնը ապրիլի 1 մեզ մի հրաւէր նուիրատուութեան թագաւոր Կայսր Ալէքսանդր II-ի անունով թիֆլիսում մի մանկական որբանոց հիմնելու նպատակով։ Ուրախութեամբ ազատում ենք ներկայ համարի առաջին երեսի վրա այդ պատուական հրաւէրը և յայտնում ենք որ «Մշակի» խմբագրութեանը յանձնված է նոյնպէս մի ապված թերթ, որի վրա ցանկացողները յոգաւոր որբոցի նուիրատուութիւն անելու, կարող են գրվել ներկայանալով խմբագրութիւնը և մեզ յանձնել իրանց նուիրած գումարը, իսկ մենք, մեր կողմից, կը հաղորդենք յիշեալ գումարը Փոխարքայի ազնականի ամուսնուն, իշխանուհի Մելիքովային։

—

Տեղական աստ լրագիրներում կարդում ենք հետեւեալը. «Ապրիլի 8-ին ստացված է թիֆլիսում Բարեգործական հրաման, որով թոյլ է տրվում բոլոր թատրոնական ներկայացումներին և առհասարակ գեղարուեստական ներկայացումներին ազատվել գանձարանից»։

—

Դուս թատրոնի առաջին ներկայացումը լինելու է ապրիլի 19-ին, կիրակի օր։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են որ պատերազմական մինիստր գլուխ Միլիւտին թագնում է իր պաշտօնը և նշանակվելու է պահեստի թ-ր-ալ Ն-ովը։

—

Ապրիլի 3-ին, թիւնպէս հնում գրում են «Русскій Курьеръ» լրագրին, կատարվեցաւ հինգ թագաւորազաւակների վրա մահվան պատիժը կախաղանի միջոցով։ Դեռևս Դեկեմբերի վրա գաղտնիքը դեռ չէ կատարված, որովհետև նա չգի է։ Առաջուց Սեմենովսկի անապին հրապարակը լի էր զորքերով և ամբոխի բազմութիւնով։ Սարդերից մինի վրա նստած էին Իվանով և Ժելյաբով, միւսի վրա Կիրսուշին, Գիրովսկայա և Միխայլով։ Նախընթաց գիշերը Իվանով հաղորդվեց։ Միխայլով խոստովանվեց, Կիրսուշին միայն վատ, որպէս դի առաջին առնեն այդպիսի անցքերին։ Բայց և այնպէս այնպիսի երեսներ են պատահում այժմս, որ գրանք համակրանքային նշանակութիւն կարող են ունենալ։ Վերջ առնենք նոյն խոսքերութեան իրաւունքը, մեր արձագանգութիւնը բնաբերութիւնների մասին։ Մինչև ասենք հետաքրքիր խոսքերի կարելի է յարուցանել, մշակել այդ մասին։ Մինչև պատիժ հանգրդիր երեսի է Գեներալներից գեներալ Հրամանատարի Օգնականի տանը։ Բոլոր անձանց և հասարակութիւնների նուիրատուութիւնները կը հրատարակվեն ամեն շաբաթ անցնելու լրագիրների մէջ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

«Юридическое Обозрѣніе» (Իրաւաբանական Տեսութիւն) շաբաթաթերթ (հրատարակվում է թիֆլիսում հինգշաբթի օրերով, մեծ 2 տպագրական թերթ.)։ № 1.—Ա. Սաեֆանովի խմբագրութեամբ։

—

Ապրիլի 2-ին թիֆլիսում լոյս տեսաւ մի նոր հանդէս, ուսումնական լրագրով, «Իրաւաբանական Տեսութիւն» անունով, որը արժանի է ուշադրութեան ոչ միայն մասնագէտների, այլ և նոյն իսկ հայ հասարակութեան ամեն մի լուսաւորեալ անդամի կողմից։

Մեր այս յոգուածը նուիրում ենք հայ հասարակութեան ուշադրութեան այն պատճառով, որ առաջներս գրած իրաւաբանական թերթը հնաոգեվեցաւ և և հայ ժողովրդի կեանքում իրաւաբանական տեսակէտից նոպրկով։ Ուստի հրատարակութիւնը ոչ թէ հնանալու է մի որ և է նոր այս կամ այն ազգային հայեացքի, կամ նպատակ է դրել այս կամ այն պատուական ուղղութիւն անցկացնել իր հրատարակութեան մէջ։ Ոչ, նա իրան համար չատ լուսաւորեալ կամ է բնաբել, շատ հանգրդելի խնդիր է որոնել իր հանդէսի համար, մի խնդիր, որից հասարակաց և ազգասէր կարող է շահել ամեն մի ազգ, լինի դա հայ, ռուս, վրացի և այլն։ Ահա ինչու համար, կրկնում ենք, այս շաբաթաթերթը հայ հասարակութեան կողմից արժանի է առանձին ուշադրութեան։

Պէտք է ասեմ, որ մեր հայ պարբերական թերթերը, նոյնպէս և հայ ուսումնական գրականը, ամենեին չեն պարապել և չեն պարապում մեր ժողովրդի իրաւաբանական կեանքով։ Կարծես թէ հայ ազգը ամենեին անծանոթ է այդ կեանքին, կարծես թէ նա չէ կազմում հասարակութիւն, որը ապրում է յայտնի օրէնքներով, ուներ յայտնի հայեացք այս կամ այն հասարակական երեսոյթի վրա, այս կամ այն յարաբերութիւնների՝ թէ հասարակութեան անդամների միմեանց վերաբերութիւնը իրանց ամենօրեայ կեանքի մէջ, և թէ այդ անդամների իրարու անհատների կամ մասերի դէպի ամբողջութիւնը, որը ձևանում է մեր ազգի առաջ իբրև հասարակութիւն, նահանգի, պետութիւն և այլն և այլն։ Այս ամենի մասին մենք ամենեին ոչինչ տեղեկութիւն չունենք. մեզանից ոչ ոք չէ գտնում նեկել հետաքրքրող մեր ժողովրդի կեանքի այս մասի. մենք այս վերաբերութիւնը այնպիսի ապրումներ մէջ ենք, որ մի այդպիսի երեսոյթ կատարվում ասելի և խոսքատարութիւն է կազմում մեզ համար։ Մենք չենք ուշադրում մինչև անգամ երբեմնապէս՝ կարդալ կարգադրութիւններ ազգերի իրաւաբանական կեանքից, ծանոթանալու նրանց հայեացքների հետ կեանքի այլ և այլ յարաբերութիւնների նկատմամբ։

Ահա մի ուրիշ պատճառ թէ ինչու համար մենք նուիրեցինք այս յոգուածը վերոյիշեալ իրաւաբանական թերթին, ուշադրութեան առաջ ունենալով նրա նպատակը և ուղղութիւնը, որի մասին այս բաղկիս կը պատմենք։

Շաբաթաթերթի առաջին յոգուածը նուիրված է գրուսոյ խնդրին, որը ընդհանրապէս հիմնական է և համարել ամեն մի ուսումնասիրութեան, և մասնաւորապէս իրաւաբանական հանդիսանում։ Յոգուածը պատկանում է յայտնի «Обзоръ» լրագրի խմբագիր Նիկոլաեվին։ Պարունը չատ իրաւացի է, երբ բացատրում է. «ոչ այնքան բազմաբարդ գանվելու առաջին քայլում մեր «Իրաւաբանական տեսութիւնը», ամենեին իրաւաբանական նրբութիւններով ու խնդիրով չեն զբաղված այլեմս ընթերցող հասարակութեան մտքերը՝ նոր թերթի ծնունդ հասած օրերում։ Մասնաւոր մարդու հանդիսաս խոսքը անենար կարդում, մնանում է ամեն կողմից ձայն տալ ազգասիրների, հասարակաց գործերի և անձնական ազատ բազմի փափագի մէջ։ Արին և ոչ իրաւունքին է ասած խոսքը մարդի մէջի ազգեցողական անդրադարձ։» Անշուշտ այդ կարծես թէ «Իրաւաբանական տեսութիւնը» այսպիսի ժամանակ բոլորովին անկարգելի է մի քան չլինել, կարծես թէ ընթերցողը իրաւունք կունենայ մտածելու, որ այսպիսի խոսքն օրերում մի թերթի. որը իրան նուիրել է իրաւունք, մեծում է պարզեցուցութեամբ ձեռնները խաչել կուրծքի վրա, նստել ծոմի ոտքին ու սպասել այնտեղ չատ ուշանալին։

Դժբաղդաբար այդպես երեսում է առաջին քայլում և մի քանի ամենի հայեացք ունենալուց գործի վրա։ Յոգանի բան է, ասում է յոգուածագիրը, այժմս հասարակութիւնը զբաղված է մարտի 1-ի անցքով, կարդում է նոյնպէս թէ թիֆլիսի ուսանողական մի քանի ոգի գոյութ գրելով նրա նպատակը և ուղղութիւնը, որի մասին այս բաղկիս կը պատմենք։

Շաբաթաթերթի առաջին յոգուածը նուիրված է գրուսոյ խնդրին, որը ընդհանրապէս հիմնական է և համարել ամեն մի ուսումնասիրութեան, և մասնաւորապէս իրաւաբանական հանդիսանում։ Յոգուածը պատկանում է յայտնի «Обзоръ» լրագրի խմբագիր Նիկոլաեվին։ Պարունը չատ իրաւացի է, երբ բացատրում է. «ոչ այնքան բազմաբարդ գանվելու առաջին քայլում մեր «Իրաւաբանական տեսութիւնը», ամենեին իրաւաբանական նրբութիւններով ու խնդիրով չեն զբաղված այլեմս ընթերցող հասարակութեան մտքերը՝ նոր թերթի ծնունդ հասած օրերում։ Մասնաւոր մարդու հանդիսաս խոսքը անենար կարդում, մնանում է ամեն կողմից ձայն տալ ազգասիրների, հասարակաց գործերի և անձնական ազատ բազմի փափագի մէջ։ Արին և ոչ իրաւունքին է ասած խոսքը մարդի մէջի ազգեցողական անդրադարձ։» Անշուշտ այդ կարծես թէ «Իրաւաբանական տեսութիւնը» այսպիսի ժամանակ բոլորովին անկարգելի է մի քան չլինել, կարծես թէ ընթերցողը իրաւունք կունենայ մտածելու, որ այսպիսի խոսքն օրերում մի թերթի. որը իրան նուիրել է իրաւունք, մեծում է պարզեցուցութեամբ ձեռնները խաչել կուրծքի վրա, նստել ծոմի ոտքին ու սպասել այնտեղ չատ ուշանալին։

Դժբաղդաբար այդպես երեսում է առաջին քայլում և մի քանի ամենի հայեացք ունենալուց գործի վրա։ Յոգանի բան է, ասում է յոգուածագիրը, այժմս հասարակութիւնը զբաղված է մարտի 1-ի անցքով, կարդում է նոյնպէս թէ թիֆլիսի ուսանողական մի քանի ոգի գոյութ գրելով

խոստացեց քահանայի հետ, բայց խոստովանությունից և հաղորդությունից հրաժարվեցաւ. ժեղիաթով և Պետրոսեանցս մերժեցին քահանային ընդունելը. Նախընթաց օրը բոլորն էլ նամակներ գրեցին իրանց ազգականներին. Պետրոսեանցը գրեց իր մորը. Բիսակով իր ծնողներին և Սիխայլով իր եղբորը. Դիշերը անցկացրին հանգիստ, բայց Բիսակովից, Կոմիսարովից բացի մնացեալ ժամանակ Պետրոսեանցս, Սիխայլովն և ժեղիաթով հանգիստ էին. Բիսակով գրգռված և զուսպությունից էր. Սիխայլով անհանգիստ էր. Բոլորը բացի Պետրոսեանցից հանգստացան էր. ժեղիաթով մրցաց էր քահանաները բռնելուցան էշաթոսի վրա և մտանելով քահանային ու խաչ հանելուց յետոյ մի քան ասաց քահանային և նորից մոցաց. ժեղիաթով, Սիխայլով և Պետրոսեանցս էշաթոսի վրա կանգնած միանգամ վերջին հրաժարական համբույր տուին մեռնելուց առաջ.

—

Պ. Հանիկովիչի Ֆրանսերէն գասախոսությունը, կամաց խնդրի վրա, լինելու է Պրեսնա. Թատրոնում փաղը, ուրբաթ օր, ապրիլի 17-ին, երեկոյեան.

—

Մայրաքաղաքի ուս. լրագիրները հաղորդում են որ Բարեգործության Ընտանիքը անգամախնդիրներ Ս. Պետերբուրգից. Դասընթացը ամառանոցը.

—

Ս. Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ նոր մինիստրը ժողովրդական լուսավորության բարոն Նիկոլայի նորերուսը այցելել Ս. Պետերբուրգի համալսարանը. Նա յայտնեց համալսարանի վարչությունը իր ցանկությունը որ մեր համալսարանները ունի գրքով և ուսումով պարապվին, քան թէ, ինչպես ուսանողները մեղադրում են, ազատասիրեր անելին.

—

«Новости» լրագիրը լսել է, որ ժողովրդական լուսավորության մինիստրության մէջ կը գտնվեն երկու նոր յանձնաժողովներ, որոնցից մի նեն յանձնված կը լինի մշակել այն փոփոխությունների ծրագիրը, որոնց ցանկալի է մացնել ուսումնական կանոնագրքերի և բնական գիտությունների, իսկ երկրորդ յանձնաժողովը կը քննի այն հարցը թէ ինչպես պետք է բարեփոխել ժողովրդական դպրոցների թիւը կամ մեր մէջ.

—

«Голосъ» լրագրի խոսքերին նայելով ժողովրդական լուսավորության մինիստրությունը մէջ վճռված է կրկին վերականգնել 1863 թուի համալսարանական կանոնագրությունը և կոստարել նրան առանց շեղվելու նրա սկզբունքային խոսքից և առանց որ և է մասնաւոր փոփոխություն նրա մէջ մացնելու.

—

«Порядокъ» լրագիրը հաղորդում է որ այս օրերս մի ուս. ուսիցին Սկիզբոլոմ բժշկությունների հարցանությունից առաջ Փարիզի համալսարանում ստացաւ բժշկության դոկտորի աստիճանը. Հարցանությունի ժամանակ նախագահում էր երեկի Ֆրանսիայի պրոֆեսոր պ. Շարկո, որ նորերումս հանդիսավորեց Ռուսաստանում. Շարկո յայտնեց որ Սկիզբոլոմի բժշկական նշանաւոր հանությունները պատճառ են բերում նրա ուսուցիչներին.

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Լրատուի հոդվածներում որոշյալական պատասխան գտնում, (գրվելիքներում), որ ցիմեմած է հայ արքունաց ցիշատակին և որոնց ազգակցությունների մեծամասնությունը հայաբնակներ են, շատ ժամանակ է չունք անանում, որ մի որ որոշյալներին ասենն հայոց եկեղեցի. Որոշյալները հաղորդվում են մինչև անգամ ուսուցանան եկեղեցում. Ռուսական հիներին մեծ մասը բոլորովին մոռացել են նոյնպես և իրանց մայրենի լեզուն. Որոշյալներից մինի հարցը այս որերս ասուց մի խնդիր գտաց, յիշելով այդ պատասխանությունը և ասելով որ մեռոնները յանձնում են իրանց զաւակներին այս կամ այն ուսումնարան նրանց անհրաժեշտ ուսում և կրթություն տալու համար և ոչ թէ իրանց գասանությունից և մայրենի լեզուից հեռացնելու նպատակով.»

—

Մեկ պատմում հետևեալը. Հայաբնակների և Թիֆլիսում շատ յայտնի մի հարուստ հայ վաճառական պ. Միրզախանեանց, անդրդի լինելով. հասարակությունն մէջ իր անուան յիշատակը թողնելու համար վերցրել է նորերումս իր մեռ մի ասորագրի 10 ասրենան երեխայ. Գաղտնագրը ասելացնում է. «Մինչև անանկ, անգամ կան հայ մանուկներ քիչ կան.»

—

Մի պատմություն հաղորդում է մեզ հետևեալը. «Զատկի տոներին Թիֆլիսի Մաղնու եկեղեցում ինանանից քիչ հետո երբու հայ որիորդ վարժուհիներ կանգնած անբնդհատ խոսակցում. Ծիծաղում էին մինչև ժամասացությունն ասարը. Այլ ես չեմ խոսում այն բանի վրա— թէ պատուելի որիորդների խոսակցությունը հայոց եկեղեցում ասար լինում է. բայց թող բարոյական ներգությունը կարդալ և անանկ եկեղեցին, Աստուծոյ տունը մեզ վրա, երբ մենք մտանում ենք այդ սրբազան տեղը ոչ թէ ազդեցիս, բարոյական կրթվիս, հոգեկան, մաքուր և բարոյական սնունդ ստանալու զիտությունքեմբ, այլ միմեանց մէջ տանելու, խոսելու, ծիծաղելու համար. Եւ այդ անում են նրանք, որոնք երիտասարդությունն կրթության են, վարժուհիները. Իսկ կարելի է ասել լաւ է բարոյական եկեղեցի չը մանել, քան թէ գայթակղեցնել ուրիշներին. Իսկ մեր քահանաները, ի հարկի, անբնդհատակ են գրաձել հանգիստանալներին կենդանի քարոզով. Քրիստոսի խոսքերի մարդու որոշ ու մարի վրա ներգործություն ունենալ խնդրի բացատրությունը.»

—

ՇՈՒՇԻՆԻ հայ թատրոնասերները գիտել են մեզ խնդրելով որ տպենք «Մշակի» մէջ հետևեալ յայտարարությունը. «Մենք տեսնում ենք գլուխ հրապարակում մեր շուշեցի ազգ. պարոնները, որոնց քաջալերությամբ մեր ազգի ներգործությունները և մի և նոյն ժամանակ անանձնաբար չը վնասել տանանների փոքրը. ասելով որ չեն էլ նեղել թատրոնում. Այդ պատճառով խնդրում ենք, եթէ կամենում են գրքանել իրանց պատուր, վերանան իրանց վրա պարտ մեղադրանքներ, իսկ հանանակ գլուցում մենք կը հրատարակենք պարոնների անունները.»

—

Հրատարակվեցաւ «Կենդանիների հանանաբությունն» թիֆլիսի բնկերությունն երեքշ տարվա գործունեությունն հայերը հանանակ վերնագրով «Очеркъ дѣятельности Общ. Покров. животнымъ за первое трехлѣтіе.»

—

Հրատարակվեցաւ «Юридическое Обозрѣніе» շաբաթագրի երկրորդ հատորը. Երրորդ հատորում կը տպվի մարտի 1-ի եղեռնագործությունն տարիով թատրոնասերների վրա եղած գասասանի ընդարձակ հայերը.

—

Գուրա եկաւ «Փարեզ» մարտի անարգանքը, որ պարունակում է իր մէջ հետևեալ նիւթերը I. Շարվն, Գ. Գաուլեանցի (վերջ). II. Նիրսես Ե. Ալշարարհեցի. III. Երիցեանի, III. Հանանաբարդարանի նեղասարությունը. Քաղաքներում. IV. Ինչ անենք, քանասա. Գասանաքարիցայի. V. թատրոնի երկրորդ կարգադիրը. II. Դրեյֆուսը. VI. Շրջանների ու յայտերը, Գիւղեանների. VII. Օրացույց թիֆլիսի ընկ. հայերեն գրքերի հրատարակությունն. VIII Յուցակագրեց. IX. Մասիսի Պետերի Հեկեսոր Ֆիրանանեան, վերջ. X. Հայտարարությունները.

—

Ալի լուրը, իբր թէ յայտնի փաստաբան Պատասխան յանձն է առել պաշտպանել Դրեյֆուսի և հարվածի գասը տեսությունն գեմ, սխալ է. Կարծում են որ այդ գասը Ս. Պետերբուրգի հանանգանան գասարանում կը պաշտպանի Ռոսինին երգասեակ հասարակաստար Սերբերենին.

—

Մոսկվայի «Русская Газета» լրագիրը պատմում է հետևեալ գրամանանի լուրը. Երբ բերում էին փարիզից Երեքի ասա երեքիլա Նիկոլայ Բուրինեանցի մարմինը ցինկի դագաղի մէջ և փայտանց մեծ արկղի մէջ դրված, երկաթուղու նոյն գնացքով բերվում էր և Բալշանան հանանգանների մի բարձրաստիճան մարմին, որ նույնպես փարիզում էր վախանվել. Երկաթուղու մի ասեղի վրա, որտեղ ճանապարհը հիւսվում էր, խառնվեցին գնացքների և այդպիսով բարեհաջող գնացքը ուղարկվեցաւ Մոսկվա, իսկ Բուրինեանցի մարմինը Բիգու. Այժմ կարծում են որ Մոսկվա գնացքը, որ այդքան հանգիստ էր երբեմն թատրոնի մարդ իր սիրելի երեքիլա

քանի որ հասարակության մէջ սիրատարում է իրերի վրա մի այդպիսի հայեացք, այն ժամանակ իրատարությունն մարի մարդկանց մեջտեղ է մնում սպասել. Անցքերը ապացուցին, որ խոսացածը, ապասելի և ուտեսելի փրկությունը չեկաւ այն կողմից, որտեղից սպասում էին. Նրա համար այժմ մեզ մեռնելն և մեզ հասարակությունը ուրիշ ոչինչ չի մեռնել անել, եթէ ոչ խնդարկել իրատարությունն գասերի առաջ, պատմությունն փիլիսոփայությունն գասերի առաջ, նոյն իսկ այն գասերի առաջ, որոնց մեռնելն չի նեղիս գործել մարդիկը արհամարհանքով էին նրանցը գարձնում, իսկ մարդիկությունն իրանց գործերը սարքելիներ ասրասեցին ժամում.... Իսկ երբ այս գասերը—կամաց կամ ակամայ—կը յիշվեն, հասարակությունը պարտաւոր կը լինի ուսումնասիրել այն հիմնադրությունները և օրենսդրությունը (սիստեմ). որոնց մէջ մեռնելն պետք է եղբ գանել այս գրությունից.» Ահա մի քանի պետք է կազմել իրատարանական թերթի ուղղակի առարկան. Սակայն մեռնելն այդպանը քիչ է. Դրանց հետ մեռնելն գեղանի կերպով առաջ է բերում մեր օրենսդրության ընդհանուր հիմունքների վերաքննության կարիությունն խնդիրը. Հետաքրքիր գասերի վրա հիմնված, նա 1861 թ. փետրվարի 19-ից սկսեց մեռ մեռ շինվել այժմեան ժողովրդական իրատարության սկզբունքների վրա, և այժմ մի անանկարագրելի խառնաղջ է ներկայացնում մեզ, մի սեռակ շինություն, որի ներքին յարերը կազմված է տարասեռներից. Մի մեռնելը—ազնի սից, իսկ վերինը—մարմարիոնից... Դժուար է մեզ թեպետ առ մի ներաքրություն, որ իրր թէ այդ օրենսդրությունն թէ հիմունքների և թէ մասնամասնությունների մի ամբողջ և գեղեցիկ սիստեմն հատանելը կատարվելու է. մեռած օրենքի փոխարեն. գիտանանների մէջ առանց մասնելի և հասարակությունն մասնակցությունն. Մեռած այն իրատարությունը և այն օրենսդրությունը յիրաւի ուշեն հիմն «ժողովրդական» անանանելու, ասրանք.... Մենք յայտ ունենք, որ մեր շարաքարերին կը յաջողի գտել իր լուսան մեր իրատանց ընդհանուր հիմունքների վերաքննությունն աշխատությունն գործի մէջ.» Այսպես վերջացնում է իր յոդուածը պ. Նիկոլայեան.

Իրատարանական սեռությունն նպատակի այս ընդհանուր գաղափարը ուրիշի պարզագրած մենք սանանում ենք խմբագրությունն առաջարկող յոդուածի մէջ—«Քերքի խնդիրները». Հարկաւոր ենք համարում «Մշակի» ընթերցողների ուշադրությունը գարձնել դրա վրա, որը շատ և շատ քանգագրի և հետաքրքիր են մեզ համար. Շատ հանանա կերպով սկսում է իր առաջարկող յոդուածը խմբագրությունը.

«Մենք ամենից ուրիշ լաւ ենք հասկանում և խոստովանում մեր քէ նեղությունն և թէ բարոյական ուժերի սպառությունը, մի այդպիսի կարեոր և մեծ գործի համար, որպիսի է Քերքի հրատարակությունը. Այս համար չարիից գուրս լայն և այդ պատճառով հարգ հասանելի նպատակներ մենք մեր առաջ չենք գնում. Մենք մեր Քերքի խնդիր չենք տեսնում իրատարությունն և գասասանական հարցերի խիստ գիտնական մշակությունը.... Մեր խնդիրները ուրիշի համար են և ուրիշի գործնական բնաւորություն ունեն. Կարվեսանի գասարանների 12 տարեկան գործնականությունից յետոյ ամեն մի գասասանական գործոց ունեն՝ ձեռքը որսին գնելով պետք է պատասխանել, որ արդի մարդկությունը գործ գնելն մեռնելի և թիֆլիսում, և Իրկուտսկում Արքունական բերելու համար պետք չէ հետ գնալ. ժամանակ. բնանանական կապի. սիրատարությունն ընդհանրապես և ջրատարությունն մասնաւորապես և այլն օրենքները մենք այս որ մի նում են ասարանի բնակիչների կեանքին. որոնց այս ասարկանների վրա ունեն իրանց ասանձին հայեացքը և որոնք իրանց իրատարական կեանքի մէջ գործադրում են իրանց ասանձին պատասխանությունն մշակած կանոնները. Վերջինիցից ծագած սպասությունն այլ և այլ տեսակները, գասությունները և այլն պատմվում են ասաց օրենքներով, այն ինչ ճշմարտությունն ասանքին պատանքը ասրեցում է ուշադրությունն գարձնել այն ժողովրդի բարոյական և բնկերական պայմանների վրա, որի մէջ այդ յանձնարարները կատարվում են. Մեր այն պատմին և ուրիշ հանարվում, որը իր զորությունը հանգամանքներ և յանձնաւորի բարոյական ունեցվածքն և նրա շատ կասկի ձգտման ասարանանին. Քրիստոնական գասությունը գեռ երբեք չէ ուշադրել բարքեր. Եթէ կեանքը մարդուս մէջ այն հանգամանքն է կրթել, որ իր վշտացնողին ասանելով, նա կատարում է իր բարոյական պարտաւորությունը. Եթէ այդ պարտանանությունը նրա մէջ հասասան ասարում է, եթէ նա բնդհանրապես չէ հարգում գասությունն պատանները կատել իր խղճի հետ, այն ժամանակ արդարանքի ոչ մի սպառնալիքն նրան չի արգելի հետ գնալ սպասությունից, և մեր

ասարանի և մեզանից կանգնում ամբողջությունն այն օրենքները, ինչ օրենքներ ներգործում են Իրատարանում, ինչպես որ ասարանի կը լինի պատանելել, որ արդի մարդկությունը գործ գնելն մեռնելի և թիֆլիսում, և Իրկուտսկում Արքունական բերելու համար պետք չէ հետ գնալ. ժամանակ. բնանանական կապի. սիրատարությունն ընդհանրապես և ջրատարությունն մասնաւորապես և այլն օրենքները մենք այս որ մի նում են ասարանի բնակիչների կեանքին. որոնց այս ասարկանների վրա ունեն իրանց ասանձին հայեացքը և որոնք իրանց իրատարական կեանքի մէջ գործադրում են իրանց ասանձին պատասխանությունն մշակած կանոնները. Վերջինիցից ծագած սպասությունն այլ և այլ տեսակները, գասությունները և այլն պատմվում են ասաց օրենքներով, այն ինչ ճշմարտությունն ասանքին պատանքը ասրեցում է ուշադրությունն գարձնել այն ժողովրդի բարոյական և բնկերական պայմանների վրա, որի մէջ այդ յանձնարարները կատարվում են. Մեր այն պատմին և ուրիշ հանարվում, որը իր զորությունը հանգամանքներ և յանձնաւորի բարոյական ունեցվածքն և նրա շատ կասկի ձգտման ասարանանին. Քրիստոնական գասությունը գեռ երբեք չէ ուշադրել բարքեր. Եթէ կեանքը մարդուս մէջ այն հանգամանքն է կրթել, որ իր վշտացնողին ասանելով, նա կատարում է իր բարոյական պարտաւորությունը. Եթէ այդ պարտանանությունը նրա մէջ հասասան ասարում է, եթէ նա բնդհանրապես չէ հարգում գասությունն պատանները կատել իր խղճի հետ, այն ժամանակ արդարանքի ոչ մի սպառնալիքն նրան չի արգելի հետ գնալ սպասությունից, և մեր

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

«Порядокъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցությունը Բերլինից մարտի 20-ից. Կառավարությունն առաջին անաջողությունը բեկյուսատի մէջ վերանի պատճառ դարձաւ Երկու ամիսոյ բեկցնի և օրենսդրական չարաչարի ժամանակամիջոցի նախագիծները մերժված են բոլորատարից. չը նայելով միացեալ խորհրդի անկախ անդամների պաշտպանությունը Լիբ կը վերարերի հարցերի օրենսդիր, նա էլ չի աջողվի. Բացառությունն է կազմում միայն բարոյական գործադրությունների հարց. Դրանք բոլոր կուսակցությունները այդ օրենսդիրը իրաւացի են համարում, միայն կասկածում են մի հոգվից մեղմացնել նրա ատաղանցը և վերաբերյալ բնությունը, իսկ միւս կողմից ուշադրություն դարձնել այն անարդարությունները, որանց շնորհիւ այդ հարց բոլորովին չէ ազդում մեծ գումարների վրա և ծանրանում է փաքր գումարակրների վրա: Այդ հարցը և ծխախոտի հարցը միակ են, որ յանձնված են մասնաժողովի քննությունը, իսկ գարեջրի և գինեվաճառների հարցերը վճռված է քննել ուղղակի բոլորատարի մէջ առանց մասնաժողովի ներկայացման և այդպիսի կարգադրությունը